

Protocol medicijnverstrekking en het verrichten van medische handelingen

STICHTING ONDERWIJS PRIMAIR

1. Algemeen

1.1 Inleiding

In het primaire onderwijs kunnen zich situaties voordoen waarbij leerlingen pijnklachten ervaren die doorgaans met eenvoudige middelen kunnen worden verlicht, zoals hoofdpijn, buikpijn of reacties op insectenbeten. Daarnaast kan het voorkomen dat ouder(s) of verzorger(s) een verzoek indienen bij de school om voorgeschreven medicatie aan hun kind toe te dienen. In uitzonderlijke gevallen wordt van onderwijspersoneel gevraagd om medische handelingen uit te voeren, zoals het toedienen van een injectie of het verzorgen van sondevoeding.

Voor de leesbaarheid wordt in dit document de term 'ouders' gebruikt om ouder(s) en verzorger(s) aan te duiden.

1.2 Doel

Dit protocol is opgesteld om helderheid te bieden over hoe scholen binnen Stichting Onderwijs Primair omgaan met het verstrekken van medicijnen en het uitvoeren van medische handelingen. Het document dient als richtlijn om de gezondheid van leerlingen te beschermen en de verantwoordelijkheden van personeel, ouders en bestuur duidelijk af te bakenen.

1.3 Uitgangspunten

1. **De gezondheid en veiligheid van leerlingen staat voorop bij iedere handeling.**

Bij elke beslissing en handeling met betrekking tot medicijnverstrekking en medische zorg op school is de gezondheid en het welzijn van de leerlingen de hoogste prioriteit. Scholen dragen zorg voor een veilige omgeving waarin mogelijke risico's voor de leerlingen tot een minimum worden beperkt. Dit uitgangspunt vormt de basis voor alle keuzes en acties die in het kader van dit protocol worden genomen.

2. **Medische handelingen worden alleen uitgevoerd door personeel dat zich bekwaam en bevoegd voelt.**

Onderwijspersoneel wordt alleen ingezet voor medische handelingen indien zij zich bekwaam voelen en, indien nodig, daartoe zijn opgeleid of geïnstrueerd door een bevoegde professional. Dit betekent dat het personeel altijd de vrijheid heeft om een medische handeling te weigeren als zij zichzelf onvoldoende bekwaam achten. Het waarborgen van deze vrijwilligheid draagt bij aan de veiligheid van zowel de leerling als de medewerker.

3. **Zorgvuldigheid en duidelijke afspraken met ouders zijn essentieel om risico's te minimaliseren.**

Een goede samenwerking en heldere communicatie met ouders/verzorgers zijn van groot belang. Afstemming met ouders over het gebruik van medicatie, de uitvoering van medische handelingen en de bijbehorende verantwoordelijkheden zorgt voor transparantie en voorkomt misverstanden. Schriftelijke toestemming en duidelijke instructies van ouders maken deel uit van de procedure om risico's zo veel mogelijk te beperken.

4. **Het protocol ondersteunt scholen in het nemen van weloverwogen beslissingen, binnen de wettelijke kaders en eigen verantwoordelijkheden.**

Dit protocol biedt scholen een duidelijke richtlijn om zorgvuldig en in overeenstemming met wet- en regelgeving te handelen. Het helpt schoolteams om complexe situaties op een verantwoorde manier aan te pakken en geeft hen handvatten om hun eigen grenzen en verantwoordelijkheden te bewaken. Zo draagt het bij aan een veilige en professionele omgang met medische zorg in de schoolomgeving.

In het kader van medicijnverstrekking en medisch handelen gelden binnen de scholen een aantal algemene uitgangspunten:

1. Bij ziekte of een blessure van een leerling worden, als de situatie het toelaat, eerst de ouders geconsulteerd.
2. Tijdens het organiseren van opvang van de zieke/geblesseerde leerling zorgt de school ervoor dat de leerling niet alleen blijft.
3. In geval van ziekte wordt het dossier van de leerling geraadpleegd voor informatie over de leerling om na te gaan of er speciale (medische) notities zijn betreffende deze leerling.
4. Er wordt altijd direct contact opgenomen met de ouders (of het aangegeven waarschuwingsadres), zodat die weten dat de leerling ziek is geworden of geblesseerd is geraakt, en om te overleggen wat er moet gebeuren (komt er iemand naar de school, is er iemand thuis om de leerling op te vangen, wanneer wordt de leerling opgehaald, gaat school met de leerling nu meteen naar de huisarts of het ziekenhuis etc.).
5. Als de inschatting voor medische zorg dusdanig acuut wordt ingeschat, dan wordt direct 112 gebeld over hoe verder te handelen. In deze gevallen worden daarna de ouders en ook de schoolleiding hiervan op de hoogte gesteld.
6. De medewerkers van de school verrichten geen voorbehouden medische handelingen.
7. De school verstrekt in principe geen medicatie aan leerlingen.
8. Voor de individuele leraar geldt dat hij/zij mag weigeren handelingen (al dan niet vallend onder de wet BIG) uit te voeren waarvoor hij/zij zich niet bekwaam acht.

1.4 De wet BIG

De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De wet BIG (Beroepen Individuele Gezondheidszorg) heeft tot doel:

- de kwaliteit van de beroepsuitoefening van de individuele gezondheidszorg te bevorderen en te bewaken;
- de patiënt te beschermen tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen.

De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en is niet bedoeld voor onderwijzend personeel. Leerkrachten in het primair onderwijs zijn niet gebonden aan de wet BIG. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen wordt gegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk en dat in de geest van deze wet richtlijnen kunnen worden gegeven voor schoolbesturen en leerkrachten als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

In de wet BIG genoemde medische handelingen worden 'voorbehouden medische handelingen' genoemd.

1.5 Het opbergen van medicijnen op school

Medicijnen op school worden alleen bewaard wanneer dit strikt noodzakelijk is, en uitsluitend in een afsluitbare kast of koelkast, afhankelijk van de bewaarvoorschriften. Medicijnen worden bij voorkeur niet in bureaulades opgeborgen. Indien dit in specifieke gevallen toch gebeurt (bijvoorbeeld bij regelmatig gebruik of beperkte mobiliteit van de leerling), gebeurt dit uitsluitend in overleg met ouders/verzorgers, en met waarborging van de veiligheid (bijv. afsluitbare lade).

Voor elke leerling waarvoor medicatie op school aanwezig is, wordt vooraf afgestemd met ouders/verzorgers hoe de medicatie bewaard en verstrekt wordt. Afstemming wordt vastgelegd in een medicatieovereenkomst.

Per locatie is een vast aanspreekpunt verantwoordelijk voor het beheer van de medicatie-opslag. Indien deze persoon afwezig is, is er een waarnemingsregeling: minimaal één andere medewerker is geïnstrueerd en bevoegd om medicatiebeheer over te nemen.

Medicatie die direct beschikbaar moet zijn voor de leerling (zoals een EpiPen of insuline bij diabetes) blijft bij de leerling zelf of in de directe nabijheid, in overleg met ouders en afhankelijk van de leeftijd en

zelfstandigheid van de leerling. Ook tijdens activiteiten buiten het klaslokaal, zoals gym of schoolreizen, moet deze medicatie beschikbaar zijn

1.6 Medisch handelen in noodsituaties

In noodsituaties is de Wet BIG niet van toepassing. Iedereen – dus ook onderwijspersoneel – wordt geacht hulp te verlenen naar vermogen, aangezien het achterwege laten van hulp bij acuut levensgevaar strafbaar kan zijn.

In dergelijke situaties mag personeel noodzakelijke handelingen verrichten, ook als deze onder normale omstandigheden als voorbehouden medische handelingen gelden. Het gaat hierbij om handelen met als doel het voorkomen van ernstig letsel of overlijden.

Voorbeelden van noodsituaties kunnen zijn:

- Een ernstige allergische reactie (anafylaxie), bijvoorbeeld door insectensteken of voedselallergieën (zoals noten of pinda's), waarbij het toedienen van een EpiPen noodzakelijk is;
- Een bewusteloosheid met ademhalingsproblemen, waarbij reanimatie moet worden gestart;
- Een ernstige bloeding die gestelpt moet worden;
- Een epileptische aanval waarbij veiligheid en observatie direct noodzakelijk zijn.

Deze opsomming is niet uitputtend: bij twijfel geldt dat handelen naar gezond verstand en binnen de grenzen van eigen kunnen centraal staat.

1.7 Calamiteiten

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, stel je dan direct in verbinding met de huisarts en/of specialist van het kind. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112. Zorg ervoor dat je alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van het kind. Geef verder door naar aanleiding van welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn (**zie ook richtlijnen bijlage G**).

1.8 Aansprakelijkheid

Er kleven bepaalde risico's aan medicijnverstrekking en medisch handelen door scholen. Zo kunnen scholen aansprakelijk worden gesteld voor schade als gevolg van medicijnverstrekking en medisch handelen. Hierbij gaat het om civielrechtelijke aansprakelijkheid en strafrechtelijke aansprakelijkheid. In juridische kwesties speelt ook mee of de school duidelijk is geweest in haar communicatie naar de ouders toe. Het moet voor ouders duidelijk zijn wat het beleid van de school is en wat het protocol medicijnverstrekking en medisch handelen inhoudt.

2. Soorten medische handelingen op school/voorbehouden medische handelingen

'Medische handeling' is een niet scherp afgebakend begrip. Onder 'medische handeling' verstaan we hier alle verrichtingen – inclusief onderzoeken, verzorgen en het geven van raad - gericht op de (verbetering van de) gezondheidstoestand van een persoon. Een paracetamolletje geven tegen de hoofdpijn wordt dan gezien als een medische handeling.

De zogenoemde '**voorbehouden medische handelingen**' zijn wel scherp afgebakend. Die voorbehouden medische handelingen zijn beschreven in de wet BIG Voorbehouden medische handelingen mogen alleen worden verricht door een BIG-geregistreerde beroepsbeoefenaar bv. een arts of verpleegkundige. Leraren zijn niet bevoegd om medische handelingen te verrichten. Leraren kunnen wel bekwaam worden geacht door een arts.

Voorbehouden handelingen hebben een onaanvaardbaar risico voor de gezondheid van een zorgvrager bij ondeskundige uitvoering.

Dit betekent dat een leerkracht op school nooit een voorbehouden handeling mag uitvoeren tenzij een

aantal regels strikt nageleefd wordt.

2.1a Handelingen buiten de wet BIG

Voorbeelden van handelingen die niet onder de wet BIG vallen, zijn het verstrekken van medicijnen zoals paracetamol, een zetpil bij een epilepsieaanval, of het behandelen van een insectenbeet met een middel zoals Azaron.

2.1b Handelingen onder de wet BIG (voorbehouden medische handelingen)

Handelingen zoals het toedienen van injecties en sondevoeding vallen wel onder de wet BIG. Ook het gebruik van een epi-pen wordt aangemerkt als een voorbehouden medische handeling. Deze handelingen mogen uitsluitend worden uitgevoerd door artsen en verpleegkundigen, met uitzondering van noodsituaties.

Indien dergelijke handelingen worden gedelegeerd aan leerkrachten, moet dit met uiterste zorgvuldigheid gebeuren. Een arts kan een leerkracht handelingsbekwaam verklaren, mits er duidelijke instructies zijn gegeven. Deze bekwaamheid moet schriftelijk worden vastgelegd in een ondertekende verklaring, waarmee de arts mede verantwoordelijk wordt. Dit ontslaat de leerkracht echter niet van zijn of haar eigen aansprakelijkheid voor het handelen.

De school heeft de vrijheid om te bepalen of zij medewerking verleent aan medicijnverstrekking of medische handelingen. Voor leerkrachten geldt dat zij altijd mogen weigeren een handeling uit te voeren als zij zich daarvoor niet bekwaam voelen. Dit recht is vastgelegd in het arbeidsrecht.

2.2 Medicijnverstrekking en medisch handelen, anders dan bij nood.

We onderscheiden drie situaties:

- A. Het kind wordt ziek op school
- B. Het verstrekken van medicijnen op verzoek
- C. Het verrichten van medische handelingen

A. Het kind wordt ziek op school

Wanneer een leerling ziek wordt of een ongeluk krijgt op school, is het belangrijk dat er snel en zorgvuldig wordt gehandeld. Het komt regelmatig voor dat een kind ogenschijnlijk gezond op school arriveert, maar gedurende de dag klachten ontwikkelt zoals hoofdpijn, buikpijn of oorpijn, of bijvoorbeeld wordt gestoken door een insect.

Leerkrachten dienen terughoudend te zijn in het toedienen van medicatie, omdat zij geen medische achtergrond hebben en geen diagnose kunnen stellen. Indien eenvoudige middelen zoals paracetamol of een zalf tegen insectenbeten mogelijk verlichting bieden, is het belangrijk eerst contact op te nemen met de ouders en toestemming te vragen voordat deze worden toegediend. In noodgevallen, zoals een ernstige allergische reactie, kan direct handelen noodzakelijk zijn.

Het uitgangspunt is dat een ziek kind zo snel mogelijk naar huis gaat. Een leerkracht of BHV'er mag in eerste instantie zelf contact opnemen met de ouders om de situatie te bespreken. Samen met de ouders wordt dan afgestemd of het kind opgehaald wordt, thuisgebracht moet worden of eventueel een bezoek aan de huisarts nodig is.

Richtlijn: Een kind mag in principe niet zonder begeleiding van een volwassene naar huis worden gestuurd. Uitzondering hierop is mogelijk als ouders daar uitdrukkelijk toestemming voor geven.

Formulier A:

De scholen zullen meestal bij inschrijving van de leerling de nodige medische bijzonderheden vastleggen. Indien het inschrijfformulier hier geen ruimte voor biedt, kan eventueel formulier A worden gebruikt. Gezien het voorgaande is het van groot belang de privé en zakelijke telefoonnummers van de ouders altijd paraat te hebben.

In de Wet Geneeskundige Behandelings Overeenkomst worden leerlingen qua beslissingsbevoegdheid als volgt ingedeeld:

- tot 12 jaar: ouders/verzorgers beslissen.
- 12 tot 16 jaar: zowel ouders/verzorgers als leerling moeten toestemming geven. De mening van de leerling is in principe doorslaggevend.

Raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Zo kan bijvoorbeeld een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft zaak het kind voortdurend te observeren. Iedere situatie is anders, zodat niet uitputtend alle signalen kunnen worden benoemd die zich kunnen voordoen

Enkele zaken waar je op kunt letten zijn:

- toename van pijn
- misselijkheid
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen)
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur)
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid)

Realiseer je dat je geen arts bent en raadpleeg, bij twijfel, altijd een (huis)arts. Dit geldt uiteraard ook wanneer de pijn blijft of de situatie zich verergert. De zorgvuldigheid die je hierbij in acht moet nemen is, dat je handelt alsof het je eigen kind is.

B. Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan pufjes voor astma, medicatie voor ADHD/ADD, antibiotica, of zetpillen bij toevallen. Ouders vragen dan aan de schoolleiding of een leerkracht deze middelen wil verstrekken. **In deze situatie is de toestemming van de ouders noodzakelijk.**

Het is in dit geval van belang deze toestemming **schriftelijk** vast te leggen ([formulier B](#) en [formulier C](#)).

Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden. Leg daarom schriftelijk vast om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden.

Leg verder de periode vast waarin de medicijnen moeten worden verstrekt, de wijze van bewaren, opbergen en de wijze van controle op de vervaldatum. Ouders geven hierdoor duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leerkrachten verwachten en die weten op hun beurt weer precies wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn.

Daarnaast moet worden vastgelegd of, en zo ja welke medewerker de medicijnen verstrekt en hoe vervanging is geregeld.

Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is wanneer ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- Neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind.
- Lees goed de bijsluiter zodat je op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn.

- Noteer, per keer, op een aftekenlijst dat je het medicijn aan het betreffende kind gegeven heeft.
- Mocht de situatie zich voordoen dat een kind niet goed op een medicijn reageert, of dat er onverhoopt toch een fout gemaakt wordt bij de toediening van een medicijn, bel dan direct met de huisarts of specialist in het ziekenhuis.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112.
- Zorg in alle gevallen dat je alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van het kind, het medicijn dat is toegediend, welke reacties het kind vertoont (eventueel welke fout is gemaakt).

C. Het verrichten van medische handelingen

Het is belangrijk dat langdurig zieke kinderen of kinderen met een beperking zoveel mogelijk naar school blijven gaan. School biedt sociaal contact met leeftijdsgenoten en draagt bij aan hun psychosociaal welzijn. Soms is het echter noodzakelijk dat er medische handelingen worden verricht tijdens schooltijd, zoals het toedienen van sondevoeding of het meten van de bloedsuikerspiegel. In de meeste gevallen worden deze handelingen uitgevoerd door ouders of de thuiszorg. In uitzonderlijke situaties kan de school gevraagd worden om ondersteuning te bieden.

Wanneer een school medewerking verleent, is het essentieel dat dit zorgvuldig gebeurt. Afspraken moeten schriftelijk worden vastgelegd, en zonder toestemming van ouders mag er niets worden uitgevoerd. Voorbehouden medische handelingen, zoals injecties, mogen alleen door artsen of verpleegkundigen worden uitgevoerd, tenzij een arts een leerkracht bekwaam verklaart en schriftelijk vastlegt dat deze handeling verantwoord kan worden uitgevoerd. (**zie formulier D**)

Leerkrachten zijn niet gebonden aan de wet BIG, maar handelen op basis van vrijwilligheid en bekwaamheid. Zij mogen een medische handeling weigeren als zij zich hier niet comfortabel mee voelen, zelfs met een bekwaamheidsverklaring. Indien een leerkracht een medische handeling uitvoert, blijft hij of zij verantwoordelijk voor de uitvoering. Het schoolbestuur is daarnaast aansprakelijk voor het handelen van personeel, mits er zorgvuldig is gehandeld en de benodigde bekwaamheids- en toestemmingsverklaringen aanwezig zijn.

Procedure voor medische handelingen op school

Voordat personeel medische handelingen uitvoert:

1. Stelt de schooldirecteur een risicoanalyse op.
2. Wordt gecontroleerd of het personeel zich bekwaam acht.
3. Dient de directeur een verzoek in bij het college van bestuur met de bekwaamheidsverklaring en toestemming van ouders.

Het college van bestuur kan advies inwinnen bij de verzekeraar over de risico's en beslist uiteindelijk of medewerking wordt verleend. Het bestuur heeft het recht om dit te weigeren.

Deze werkwijze zorgt ervoor dat medische zorg binnen scholen verantwoord en binnen de gestelde kaders plaatsvindt.

Leerlingen met diabetes

Alle leerlingen met diabetes hebben op school in meer of mindere mate ondersteuning nodig. De mate waarin kinderen ondersteund moeten worden, is afhankelijk van onder andere hun leeftijd, zelfstandigheid, gebruik van een insulinepen of -pomp en gebruik van een bloedglucosemeter of een sensor die de bloedglucose meet.

Ten aanzien van het toedienen van insuline met een insulinepen geldt dat dit op grond van de wet BIG een zogenaamde 'voorbehouden' medische handeling is. Voorbehouden handelingen zijn risicovolle, medische handelingen die in beginsel alleen bevoegde zorgverleners mogen uitvoeren. In het algemeen is het zo dat onderwijspersoneel voorbehouden medische handelingen onder bepaalde voorwaarden **in opdracht** van een zorgprofessional (bijvoorbeeld een arts) of niet-beroepsmatig (als

privépersoon) mag verrichten. Omdat het spuiten van insuline een voorbehouden medische handeling is in de wet BIG, waarvoor dus toestemming moet zijn gegeven door de ouders en een zorgprofessional (+ instructie), wordt er in de praktijk vaak voor gekozen dit door thuiszorg te laten uitvoeren.

Het bepalen van de glucosewaarde door middel van een vingerprik en het toedienen van insuline via een insulinepomp zijn geen voorbehouden medische 'BIG' handelingen, hetgeen betekent dat deze door anderen dan medici mogen worden verricht. Onderwijspersoneel mag deze handelingen ook verrichten, mits zij daar **toestemming** voor heeft gekregen van de ouders. Ouders blijven echter eindverantwoordelijk en er blijft sprake van een vrijwillige basis bij het onderwijspersoneel: onderwijspersoneel heeft de vrijheid om die handelingen niet te verrichten.

Het ministerie van OCW heeft in 2015 kenbaar gemaakt dat ook onderwijspersoneel, net als bijvoorbeeld ouders of familieleden, in de privésituatie insuline mag toedienen bij kinderen onder schooltijd indien het niet-beroepsmatig handelt. Hierbij gaat het zowel om het toedienen van insuline via de **insulinepomp**, als het toedienen van insuline met een **pen**. Volgens het ministerie handelt het onderwijspersoneel dan niet in de hoedanigheid van onderwijspersoneel, maar in de hoedanigheid van privépersoon in een privésituatie.

Toedienen van insuline door onderwijspersoneel kan dus alleen:

- A. op strikt vrijwillige basis, én
- B. als bestuur én directie van de school daar toestemming voor hebben verleend.

Zonder toestemming van bestuur en directie kan onderwijspersoneel géén insuline toedienen aan kinderen, ook al wordt aan alle overige voorwaarden voldaan. Als bestuur en directie geen bezwaar hebben, dan nog is er – ook hier - sprake van de vrijwillige basis bij het onderwijspersoneel: onderwijspersoneel hoeft dat niet te doen.

Het College voor de Rechten van de Mens heeft in 2018 bevestigd dat individuele personeelsleden niet verplicht kunnen worden om medische handelingen te verrichten. In een dergelijk geval heeft een school echter wel de plicht om te onderzoeken welke andere mogelijkheden er zijn om te zorgen dat de handelingen op school verricht kunnen worden, in samenspraak met de ouders; ouders zijn immers te allen tijde verantwoordelijk. Daarbij kan gedacht worden aan arrangementen vanuit het samenwerkingsverband, of bijvoorbeeld het inschakelen van een wijkverpleegkundige/buurtzorg (in samenhang met een PGB). Het op voorhand uitsluiten van (zorg aan) leerlingen met diabetes, zonder onderzoek te doen naar de individuele omstandigheden, zal leiden tot verboden onderscheid in de zin van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBH/CZ).

Epi-Pen/Anafylaxie

Het gebruiken van een epi-pen is een voorbehouden medische handeling die niet door onderwijspersoneel uitgevoerd mag worden. Echter, het gebruik van een epi-pen doet zich alléén voor in noodsituaties. Er is sprake van een noodsituatie, indien een extreme allergische reactie ontstaat. Bij een noodsituatie is leveren van eerste hulp een wettelijke verplichting. Daar kunnen ook medische handelingen bij horen, als men vindt dat de hulp van een arts of medisch deskundige niet snel genoeg kan worden ingeroepen.

Een noodsituatie kan zich bijvoorbeeld voordoen bij personen met een ernstige pinda allergie, die (sporen van) pinda's binnenkrijgen. Zij zijn zodanig allergisch dat een anafylactische shocktoestand kan ontstaan, en levensreddend handelen nodig is. Wanneer een leerling kans heeft op een anafylactische reactie zal de behandelende arts de epi-pen voorschrijven.

Als een leerling met kans op anafylactische reactie zich heeft aangemeld, wordt op initiatief van de ouders een verklaring met de instemming van de ouders opgesteld, zie [formulier H](#) (verklaring en toestemming leerling met anafylaxie) (tekst kan worden aangepast). De verantwoordelijkheid voor aanlevering en houdbaarheid van de epi-pen zelf berust bij ouders.

Omdat het gebruik van een epi-pen een voorbehouden medische handeling is (voorbehouden aan een BIG-geregistreerde professional), dient een leerkracht een gedegen instructie te krijgen van een BIG-geregistreerde professional (meestal de behandelende arts of verpleegkundige) hoe hij de handeling moet uitvoeren. Dit dient schriftelijk te worden vastgelegd (met handtekening) in een bekwaamheidsverklaring ([formulier D](#)).

Om bekwaam te raken in het gebruik van een epi-pen, kunnen leerkrachten deze handeling regelmatig oefenen door middel van een epi-pentrainer. Dit is een speciale pen, zonder naald, waarbij de handeling kan worden geoefend. Deze is onder andere te verkrijgen bij arts of apotheker.

Het gebruik van de epi-pen betekent per definitie dat de reactie zeer ernstig is of als zeer ernstig wordt ingeschat. Het is echter wel belangrijk om zeker te weten dat het kind in een anafylactische shock dreigt te raken. Aangezien dit een vorm van diagnose stellen is, zal de school altijd met 112 overleggen. Zij helpen bij het vaststellen van de diagnose. Na het toedienen heeft de leerling vaak verdere behandeling nodig die via 112 geregeld kan worden.

In alle gevallen moet er na gebruik van de pen zo spoedig mogelijk medische controle en indien nodig verdere behandeling plaatsvinden. Bel dan ook altijd 112.

Als in het kader van onderwijsactiviteiten de betreffende leerling het schoolterrein zal verlaten, zullen hierover eerst afspraken gemaakt worden tussen de schoolleiding en de ouders bedoeld om de benodigde maatregelen te treffen, waaronder de eerste hulp medicatie.

Wanneer er in het kader van geplande onderwijsactiviteiten gekookt zal worden of andere experimenten met voedingsmiddelen gedaan zullen worden, worden hierover eerst afspraken gemaakt tussen docent en de ouders om maatregelen en alternatieven overeen te komen.

3. Lijst voorbehouden en risicovolle medische handelingen in het onderwijs (PO-Raad)

Hieronder wordt onderscheid gemaakt tussen voorbehouden medische handelingen en risicovolle handelingen. Het gaat om handelingen die kunnen voorkomen bij verschillende groepen leerlingen:

- Leerlingen met een chronische ziekte: dat kan gaan om diabetes, epilepsie, astma, cystic fibrose, allergie, oncologie et cetera.
- Leerlingen met een lichamelijke beperking: dit betreft leerlingen met neurologische aandoeningen zoals; spina bifida, spierziekten, spasticiteit et cetera.
- Leerlingen die incidenteel medicatie en /of zorg nodig hebben, bijvoorbeeld omdat ze ziek worden op school.

Verskil voorbehouden of risicovolle handelingen

- Voorbehouden handelingen zijn handelingen voorbehouden aan een zelfstandig beroepsbeoefenaar in de individuele gezondheidszorg. Deze handelingen hebben een onaanvaardbaar risico voor de gezondheid van een zorgvrager bij ondeskundige uitvoering. Deze handelingen mogen dus niet worden uitgevoerd door een leraar.
- Daarnaast zijn er een aantal handelingen die als risicovol kunnen worden aangemerkt. Voor risicovolle handelingen geldt dat de zorgverlener (dat kan dus ook de leraar zijn) bekwaam moet zijn voordat hij de handeling mag verrichten.

Hieronder worden verschillende typen handelingen nader uitgewerkt:

Voorbehouden handelingen

- Heelkundige handelingen (bijvoorbeeld hechten)
- Verloskundige handelingen
- Endoscopieën verrichten
- Verrichten katheterisaties
- Geven van injecties
- Verrichten puncties
- Onder narcose brengen
- Gebruik maken van radioactieve stoffen

Voorbeeld van een voorbehouden handeling:

Toedienen van Glucogen bij lage bloedsuiker

- Het betreft het geven van injecties
- Niet door leerkrachten uit laten voeren, uitvoeringsverzoek van de arts nodig!
- Andere oplossing zoeken (thuiszorg, ouders of door ouders geïnstrueerde personen)

Uitzondering:

- Het toedienen van de Epi-pen is echter een levensreddende handeling, dus school is net als iedere burger verplicht om deze uit te voeren.

Risicovolle handelingen

- Geven van medicatie
- Toedienen van zuurstof
- Verzorgen van tracheostomie
- Geven van sondevoeding
- Toedienen van klysma / rectiole
- Uitzuigen mond en keelholte

Voorbeeld van een risicovolle handeling:

Geven van medicatie bij epilepsie (noodmedicatie)

- Orale medicatie toedienen
- Protocol opstellen (wie, wanneer, hoe)
- Instructie leerkracht
- Uitvoeringsverzoek en bekwaamheidsverklaring
- Handelen volgens protocol

Formulier A: Het kind wordt ziek op school

Toestemmingsformulier; facultatief (eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt geprikt of iets dergelijks. In zo'n geval zal de school altijd contact met u of met een andere, door u aangewezen, persoon opnemen. Een enkele keer komt het voor dat deze personen niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet dan zal de leraar een zorgvuldige afweging maken of een arts geconsulteerd moet worden.

Als u met het bovenstaande akkoord bent, wilt u dan dit formulier invullen.

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

Naam leerling:	
Geboortedatum:	
Adres:	
Naam ouder(s)/verzorger(s):	
Telefoon thuis/mobiel:	
Telefoon werk:	
Naam huisarts:	
Telefoon huisarts:	

Te waarschuwen persoon, indien ouders(s)/verzorger(s) niet te bereiken zijn:

Naam _____

Telefoon thuis: _____ Telefoon werk: _____

Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken:	
Soort	Naam
Medicijnen:	
Ontsmettingsmiddelen:	
Smeersels (bijv. tegen insectenbeten):	
Pleisters:	
Overig:	

Ruimte voor zaken die hierboven niet genoemd zijn:

Wilt u eventuele veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de directie van de school? Het is zeer belangrijk dat deze gegevens actueel zijn.

Ondergetekende:

naam: _____

datum: _____ plaats: _____

handtekening: _____

Formulier B: Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Toestemmingsformulier voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:

Naam leerling:	
Geboortedatum:	
Adres:	
Ouder(s)/verzorger(s):	
Telefoon thuis/mobiel:	
Telefoon werk:	
Naam huisarts:	
Telefoon huisarts:	
Naam specialist:	
Telefoon specialist:	

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

Naam van het medicijn: _____

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

_____ uur _____ uur

_____ uur _____ uur

Medicijn(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

Dosering van het medicijn:

Wijze van toediening:

Wijze van bewaren:

Controle op vervaldatum door: _____

functie: _____

Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q. de leraar die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

Naam: _____

Plaats: _____ Datum: _____

Handtekening: -----

Instructie voor medicijntoediening

Er is instructie aan _____ (naam onderwijspersoneelslid) gegeven over het toedienen van de medicijnen op: _____ (datum)

Door:

Naam: _____

Functie: _____

Instelling: _____

Formulier C: Uitvoeren van medische handelingen bij leerlingen

Toestemmingsformulier

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische handeling' (BIG) op school bij:

Naam leerling:	
Geboortedatum:	
Adres:	
Naam ouder(s)/verzorger(s):	
Telefoon thuis/mobiel:	
Telefoon werk:	
Naam huisarts:	
Telefoon huisarts:	
Naam specialist:	
Telefoon specialist:	
Naam aangewezen persoon:	
Telefoon aangewezen persoon:	
Naam contactpersoon (in ziekenhuis of anders): Telefoon van contactpersoon:	

Beschrijving van de ziekte waarvoor de 'medische handeling' op school bij de leerling nodig is:

Omschrijving van de uit te voeren 'medische handeling':

De 'medische handeling' moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

_____uur _____uur

_____uur _____uur

De 'medische handeling' mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

Manier waarop de 'medische handeling' moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Bekwaamheidsverklaring aanwezig: ja / nee

Instructie van de 'medische handeling + controle op de juiste uitvoering is gegeven op: _____

door: _____ **functie:** _____

van: _____ (instelling)

Aan: _____ **functie:** _____

Naam en plaats school: _____

Ondergetekende:

naam: _____

ouder/verzorger: _____

datum: _____ plaats: _____

Handtekening: _____

Voor akkoord d.d.

Handtekening

(Voorzitter College van Bestuur)

Formulier D: Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen bij leerlingen

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de volgende handeling:

verklaart dat,

_____ (naam werknemer)

functie: _____

werkzaam aan/bij: _____

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren. De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

naam leerling: _____

geboortedatum: _____

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende :

Naam: _____

functie: _____

werkzaam aan/bij _____

Plaats: _____ Datum: _____

Handtekening: _____

Formulier E: Uitvoeren van medische handelingen bij medewerkers Stichting Onderwijs Primair

Toestemmingsformulier

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische handeling' (BIG) op school bij:

Naam medewerker Stichting Onderwijs Primair:	
Geboortedatum	
Adres:	
Telefoon partner thuis:	
Telefoon partner werk:	
Naam aangewezen persoon:	
Telefoon aangewezen persoon:	
Naam huisarts:	
Telefoon huisarts:	
Naam specialist:	
Telefoon specialist:	
Naam contactpersoon (in ziekenhuis of anders):	
Telefoon contactpersoon:	

Beschrijving van de ziekte waarvoor de 'medische handeling' op school bij de medewerker nodig is:

Omschrijving van de uit te voeren 'medische handeling':

De 'medische handeling' moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

_____uur

_____uur

_____uur

_____uur

De 'medische handeling' mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

Manier waarop de 'medische handeling' moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Bekwaamheidsverklaring aanwezig: ja/nee

Instructie van de 'medische handeling + controle op de juiste uitvoering is gegeven op: _____

Door: _____ functie: _____

van: _____ (instelling)

Aan: _____ functie: _____

Ondergetekende:

naam: _____

datum: _____ plaats: _____

Handtekening: _____

Voor akkoord schoolbestuur d.d.

Handtekening

(B. Roth, voorzitter college van bestuur)

Formulier F: Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen bij medewerkers Stichting Onderwijs Primair

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

verklaart dat,

_____ (naam werknemer)

functie: _____

werkzaam aan / bij: _____

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

naam: _____

geboortedatum: _____

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de medewerker van Stichting Onderwijs Primair noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de medewerker op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende : _____

functie: _____

werkzaam aan / bij _____

Plaats: _____ Datum: _____

Handtekening: _____

Bijlage G: Richtlijnen hoe te handelen bij een calamiteit

Indien zich calamiteiten voordoen ten gevolge van het toedienen van medicijnen aan een kind/medewerker Stichting Onderwijs Primair of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling, volgen hieronder richtlijnen:

- Laat het kind/de medewerker van Stichting Onderwijs Primair niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer het kind/de medewerker van Stichting Onderwijs Primair goed en probeer het gerust te stellen
- Waarschuw een volwassene/collega (of laat één van de kinderen een volwassene ophalen waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen)
- Bel direct de huisarts en/of de specialist van het kind/de medewerker Stichting Onderwijs Primair
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of “medische” handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan (eventueel welke fout is gemaakt)
- Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
 1. Naam van het kind/de medewerker Stichting Onderwijs Primair
 2. Geboortedatum
 3. Adres
 4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen, persoon/partner medewerker of aangewezen persoon.
 5. Naam + telefoonnummer van huisarts/specialist
 6. Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handelingen nodig zijn
- Bel de ouders/partner van de medewerker (bij geen gehoor een andere, door de ouders/medewerker aangewezen persoon):
 1. Leg duidelijk uit wat er gebeurd is.
 2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
 3. In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis het kind/de medewerker is gegaan.

Formulier H: Verklaring en toestemming leerling met anafylaxie

Naam leerling:
Geboortedatum:
Adres: Postcode en woonplaats:
Naam ouder(s)/verzorger(s):
Telefoon 1:
Telefoon 2:
Naam huisarts:
Telefoon huisarts:
Naam specialist:
Telefoon specialist:

Het is mogelijk dat bovengenoemde leerling een anafylactische reactie kan krijgen wanneer zij/hij blootgesteld wordt aan pinda, noten of koemelk(eiwit) of producten waarin pinda, noten, of koemelk(eiwit) is verwerkt. Als een anafylactische reactie optreedt moet er direct handelend opgetreden worden; in extreme situatie, kan zijn/ haar situatie levensbedreigend zijn.

- **De ouder/verzorger geeft hierbij toestemming voor uitvoering van de hierna omschreven medische handeling op school bij bovengenoemde leerling indien sprake is van een dergelijke noodsituatie.**
- **Ouder/verzorger verklaart dat de toediening van dit medicijn veilig is voor bovengenoemde leerling en zelfs wanneer het gegeven is, bij een onjuiste diagnose, zal het hem/haar geen schade toebrengen.**

De ouder/verzorger tekent ervoor dat:

- Het formulier volledig en naar waarheid is ingevuld.
- Hij of zij het initiatief zal nemen om met de medewerkers (die na overleg met de directie vrijwillig hebben ingestemd om deze zorg op zich te nemen) in overleg te gaan om de wijze van toediening van het noodmedicijn te bespreken.
- Hij of zij bij de start van een nieuw schooljaar (of indien nodig direct bij verandering van de medische handeling) contact op zal nemen om de stand van zaken opnieuw te bespreken.
- Voldoende medicijn in oorspronkelijke verpakking met etiket, voorschrift en naam van de leerling op school aanwezig is en gelet is op de vervaldatum van het medicijn. Hij of zij accepteert de verantwoordelijkheid voor de medicatie, de geldigheidsduur van de medicatie en zullen zorgdragen voor vervanging vóór afloop van de expiratiedatum

De afdelings-/teamleider/directeur tekent ervoor dat:

- Hij of zij ervoor zorgt dat het medicijn met dit formulier en de gemaakte afspraken voor alle betrokkenen op een bekende en duidelijke plaats zijn opgeborgen.
- Hij of zij tijd en ruimte zal bieden aan de leerling of ouder waarin toelichting gegeven kan worden aan betrokken medewerkers over de toediening van het medicijn.

Afgesproken is dat de hieronder nader omschreven medische handeling op school kan worden uitgevoerd:

.....
.....
.....

in de hieronder nader omschreven acute situatie (shock, allergie):

.....
.....
.....

Na het incident zal een evaluatiegesprek plaatsvinden tussen de betrokken directeur van de school, docent en de ouders (en de leerling indien deze ouder is dan 12 jaar).

Andere afspraken:

Gymnastiek:

Zwemmen:

Speciale gelegenheden:

De groepsleerkracht/teamleider/directeur zorgt dat steeds iedereen op de hoogte is, ook invallers.

Bekwaamheidsverklaring aanwezig: ja / nee

Naam en handtekening ouder/verzorger:

Plaats:
Datum:

Naam en handtekening (functie) namens..... (school):

Plaats:
Datum: